

University of Groningen

De Mickey Mouse competitie van Europa

Koning, Ruud H.

Published in:
Jaarboek 2000/2001

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2001

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Koning, R. H. (2001). De Mickey Mouse competitie van Europa. In A. L. Bovenberg (editor), *Jaarboek 2000/2001* (blz. 173 - 177). Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

De Mickey Mouse competitie van Europa?

Ruud H. Koning*

De introductie van shirtsponsoring, de Champions League en commerciële televisie wordt door sommigen gezien als factoren die de spanning uit de voetbalcompetitie hebben gehaald. De rijke clubs worden immers rijker en sterker en de arme clubs armer en zwakker. Dit verband blijkt echter niet uit de cijfers: de krachtsverhoudingen en de spanning in de eredivisie zijn de laatste twintig jaar niet sterk gewijzigd.

* De auteur is verbonden aan de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen.

Voetbal is tegenwoordig een belangrijk maatschappelijk verschijnsel: veel mensen spelen actief voetbal (de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond is de grootste sportbond van het land), en nog meer mensen kijken regelmatig naar (professioneel) voetbal. Hiernaast zijn er vele anderen actief op voetbalgebied: journalisten schrijven er over in dag- en weekbladen, sommigen schrijven zelfs complete boeken over voetbal en aanverwante zaken en op dit moment neemt de verkoop van artikelen die op een of andere manier aan voetbalclubs zijn gerelateerd een grote vlucht. Kortom, zo langzamerhand is voetbal (en met name betaald voetbal) een bedrijfstak met enige economische importantie geworden.

Gezien de bedragen die omgaan in het voetbal zou men bijna vergeten dat het spel ook nog wordt gespeeld. Er zijn nogal wat mensen die zich zorgen maken om de commercialisering van het betaalde voetbal. Immers, niet alle clubs zijn in staat om even veel geld te verdienen, en men kan zich nu afvragen of de scheve inkomensverdeling van de clubs niet zal leiden tot een erg scheve krachtsverdeling. Zeker nu sommige clubs een beursnotering hebben dan wel overwegen om naar de beurs te gaan, is de vraag hoe de krachtsverhoudingen in het Nederlandse betaalde voetbal zich ontwikkelen erg relevant. Immers, een competitie waarvan van tevoren de uitslag al vast staat is niet erg boeiend, en zal op termijn leiden tot een daling van de bezoekersaantallen en een vermindering van de opbrengsten van tv- en sponsorcontracten.

Mijn interesse in de spanning in het Nederlandse betaalde voetbal werd gewekt door de opkomst (en ondergang) van de sportzender Sport7. Dit initiatief was een kort leven beschoren, maar heeft toch veel losgemaakt in het betaalde voetbal. Sport7 was een televisiezender waarop het wel en wee van het betaalde voetbal werd getoond. Uiteraard betaalde de zender fors voor de uitzendrechten van live-wedstrijden en samenvattingen, en dat geld werd verdeeld onder de clubs. Al snel ontstonden er grote problemen over de verdeling van de televisiegelden: de 'grote' clubs vonden dat zij de meeste interesse in het voetbal genereerden en de 'kleine' clubs vonden dat de competitie niet zonder hen kon worden gespeeld en dat een competitie zonder enige spanning tot de uiteindelijke dood van het betaalde voetbal zou leiden. Hoewel dit laatste

argument misschien wel hout sneed, werd het niet onderbouwd. Onduidelijk was wat een 'spannende competitie' precies inhield, en of de krachtsverhoudingen in het betaalde voetbal inderdaad aan het verschuiven waren. Overigens, niet alleen de clubs zijn het oneens over de verdeling van de krachtsverhoudingen: Leo Beenhakker noemde de PTT-Telecompetitie eens een 'Mickey Mouse' competitie, terwijl Louis van Gaal sprak over de sterkste competitie van Europa. Kunnen we het begrip 'spanning' kwantificeren en de ontwikkeling van 'spanning' in de loop van de tijd in kaart brengen? We zullen ons alleen richten op de PTT-Telecompetitie (en haar voorganger, de Eredivisie).

Spanning in de competitie

Wat is een spannende competitie? Een eenvoudig antwoord op deze vraag is niet te geven. Voetbaluitslagen zijn niet goed voorspelbaar, dus de krachtsverschillen die men waarneemt als men het betaalde voetbal volgt kunnen best het gevolg zijn van toevalstreffers. We kunnen dit nader onderzoeken door een eenvoudig statistisch model te gebruiken. Een kenmerk van voetbaluitslagen is dat de thuisploeg een grote kans heeft om te winnen. Historisch gezien winnen de thuisploegen in 48 procent van alle gevallen de wedstrijden, en verliezen ze 26 procent van alle wedstrijden. We kunnen nu nagaan hoeveel punten (we gaan er van uit dat een winstpartij drie wedstrijd punten oplevert, een gelijkspel voor beide teams één punt en een verlieswedstrijd levert een team geen enkel punt op) de kampioen naar verwachting zou hebben als alle ploegen even sterk zijn. Als alle ploegen even sterk zijn, heeft een bepaald team kans 0.48 om een thuiswedstrijd te winnen, met kans 0.26 wordt de thuiswedstrijd verloren, en met kans 0.26 wordt gelijkgespeeld. Vanwege het toeval, dat in de voetbalsport een niet te onderschatten rol speelt (wat de winnende trainers ook beweren), zullen bepaalde teams het beter doen dan andere teams, hoewel ze eigenlijk even sterk zijn. De waargenomen krachtsverschillen zijn het resultaat van puur toeval. Hoeveel punten zullen teams die eigenlijk even sterk zijn nu hebben gehaald aan het einde van de competitie? Dit is met de rekenkracht van de huidige computers eenvoudig na te gaan door 10000 keer elektronisch een competitie na te bootsen, waarin elk team even sterk is, en waarin de kans op een thuisoverwinning 0.48 is, en de kans op een gelijkspel 0.26. De resultaten van deze rekenpartij staan in tabel 1.

Tabel 1. Puntenverdeling kampioen en degradanten

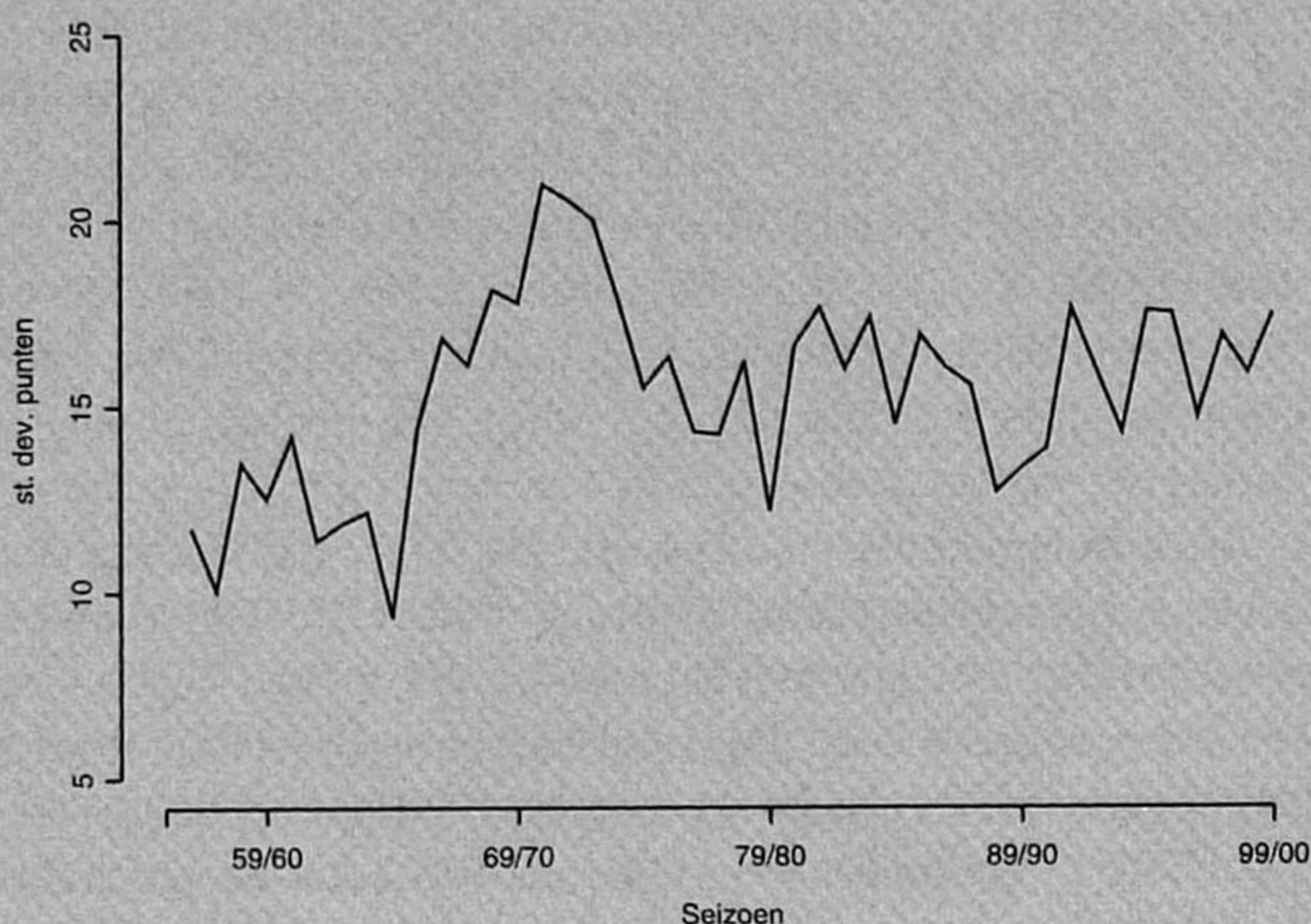
Plaats	Simulatie		1985/86-1999/2000	
	Gemiddelde	Spreiding	Gemiddelde	Spreiding
1	60.45	3.71	81.20	6.07
2	56.88	2.60	73.93	5.20
17	36.45	2.44	29.53	4.88
18	33.01	3.49	22.92	5.24

In tabel 1 staan het gemiddelde aantal punten van de kampioen, en dat van de nummers twee, zeventien en achttien, alsmede hun standaarddeviaties (de standaarddeviatie is een maatstaf voor de spreiding van de resultaten) zoals dat wordt gevonden uit de competitiegegevens van de seizoenen 1985/86 tot en met 1996/97. Uit de tabel blijkt dat de kampioen gemiddeld 21 punten meer haalt dan het aantal punten dat men zou verwachten als elk team even sterk is. Voor de nummer twee is het verschil slechts iets meer dan zestien punten. Onder de zwakke broeders van het betaalde voetbal zijn de verschillen kleiner: toch halen de degradanten minder punten dan men zou verwachten als elk team even sterk zou zijn. De spreiding van het aantal punten is voor de simulatie lager dan die van de daadwerkelijk waarnemingen. De variatie van het aantal punten van de nummer achttien is aanmerkelijk hoger dan dat van het aantal punten dat recht geeft op een andere plaats. Sommige jaren is de degradant buitengewoon zwak, en andere jaren is er een spannende strijd om degradatie. Uit de vergelijking van de simulaties met de geobserveerde gegevens blijkt kortom dat de krachtsverhoudingen verder uiteen liggen dan het 'iedereen-is-even-sterk'-model suggereert¹.

Nu we dit hebben vastgesteld is een volgende vraag *hoe* de krachtsverhoudingen zich in de loop der tijd hebben gewijzigd. Is de competitie spannender geworden of minder spannend? Vele journalisten en andere (quasi)deskundigen hebben deze vraag al beantwoord. Enige empirische ondersteuning voor de gebruikte argumenten ontbreekt echter in de meeste gevallen. Als we de spanning in de competitie in de loop van de tijd willen kwantificeren, moeten we een maatstaf kiezen. Een zeer simpele en voor de hand liggende maatstaf is de standaarddeviatie van het aantal punten aan het einde van de competitie. Als een competitie buitengewoon spannend is, eindigen alle teams met evenveel punten en wordt de eindrangschikking op basis van het doelsaldo vastgesteld. De standaarddeviatie van het aantal punten van de deelnemers aan de competitie is 0. Mochten de krachtsverschillen echter aanzienlijk zijn, dan zullen de puntenaantallen ver uit elkaar liggen en de standaarddeviatie zal groot zijn. Het is moeilijk de absolute hoogte van de standaarddeviatie te interpreteren, maar daarin zijn we niet direct geïnteresseerd; wat we willen weten is de trendmatige ontwikkeling van deze standaarddeviatie. Het verloop van de standaarddeviatie in de loop van de tijd wordt geschetst in figuur 1.

Deze figuur toont een interessant beeld: de teams gaven elkaar weinig toe tot aan het midden van de jaren zestig. Vervolgens zien we vanaf het midden van de jaren zestig een duidelijke afname van de spanning in het Nederlandse betaalde voetbal. Het is niet duidelijk of dit oorzakelijk is gerelateerd aan de eerste successen van Nederlandse clubs in het Europese voetbal van die tijd², frappant is de gelijktijdige ontwikkeling van toenemende Europese successen en afnemende spanning wel. De ongelijkheid bereikte een piek in het begin van de jaren zeventig, waarna weer een toename van de spanning is waar te nemen. Het beeld vanaf het midden van de jaren zeventig is diffuus, er is in elk geval geen duidelijke trend waar te nemen. In historisch opzicht zijn de krachtsverhoudingen van de jaren negentig niet veel ongelijker dan die van de jaren zeventig. Dit is opmerkelijk aangezien in het seizoen 1981/82 shirtsponsoring werd geïntroduceerd. Voorzitters van 'kleine' clubs hebben indertijd getracht dit tegen te houden met hetzelfde argument waarom men nu de televisiegelden en Champions

Figuur 1. Standaarddeviatie van het aantal punten 1956/57-1999/2000.

League-opbrengsten gelijkelijk zou moeten verdelen: een ongelijke inkomstenverdeling leidt tot een ongelijke krachtsverdeling en minder publieke belangstelling³. De geschiedenis zoals weergegeven in figuur 1 toont aan dat deze voorzitters ongelijk hebben gehad. Het uiteindelijke effect van de introductie van shirtsponsoring is niet een minder spannende competitie, maar het verdwijnen van de semi-profvoetballer. Vrijwel alle profvoetballers werken tegenwoordig fulltime en kunnen een aardige boterham eten van hun salaris.

Samengevat kunnen we dus stellen dat binnen de seizoenen de krachtsverhoudingen niet dramatisch zijn gewijzigd gedurende de afgelopen twintig jaren. De introductie van shirtsponsoring heeft geen duidelijk effect gehad op de verdeling van de sterkte van de teams. Een laatste aspect aan het probleem van krachtsverhoudingen in een competitie is het dynamische aspect: blijven clubs die eenmaal goed zijn ook goed? Een natte-vinger toets op de Nederlandse voetbalgegevens lijkt deze hypothese te bevestigen, er zijn sinds 1966 slechts vier verschillende ploegen kampioen geweest (waarvan AZ'67 slechts één maal).

Economie en voetbal

Een econoom is allicht geboeid door het probleem van een duidelijke toename van de inkomensongelijkheid van clubs (deze is aanmerkelijk schever geworden in de loop der jaren) terwijl klaarblijkelijk er niet zoveel is gebeurd met de krachtsverdeling. Een mogelijke verklaring ligt in het feit dat de markten voor uitzendrechten, portretrechten, etc. kunnen worden beschreven als markten voor supersterren (zie Rosen (1981)) waar moderne technologie vrijwel onbeperkte schaalvoordelen en reproductie tegen zeer lage marginale kosten toestaat. Waarom zou men genoeg nemen met een poster van Raymond Atteveld als voor hetzelfde bedrag een poster van Jari Litmanen kan

worden gekocht? Hoewel dit model – voor zover de auteur bekend – nog niet empirisch is geïmplementeerd lijkt het een redelijke verklaring te bieden voor de ogenschijnlijke tegenspraak.

Ruud Koning

Noten

1. In Koning (2000) wordt aangetoond dat de spreiding van de krachtsverhoudingen goed kan worden beschreven door een model met drie sterke teams en vijftien identieke zwakke teams.
2. Ajax bereikte in het voorjaar van 1969 als eerste Nederlandse team de finale van de Europacup I, maar verloor die wedstrijd wel. Feyenoord in bereikte in 1970 ook die finale, en won deze.
3. Het effect van de invoering van de Champions League op verschillende Europese competities wordt onderzocht in Haan, Koning, en Van Witteloostuijn (2000).

Bron

Onzware ernst en dromerigheid, F.A.G. den Butter e.a., 1998, blz. 68-73.

Referenties

- Haan, M., R.H. Koning en A. van Witteloostuijn (2000) 'Market Forces in European Soccer', paper gepresenteerd tijdens de conferentie 'Visie op marktwerking', Ministerie van Economische Zaken, 20 oktober 2000.
- Koning, R.H. (2000) 'Balance in Competition in Dutch Soccer', *The Statistician* 49(3), pp. 419-431.
- Rosen, S. (1982) 'The Economics of Superstars', *American Economic Review* 71, pp. 845-858.